

SXEDIO.28B

1.7.1570: Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΛΗΛΑΣΙΕΣ ΣΤΗ ΛΕΜΕΣΟ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΕΥΕΙ ΣΤΗ ΛΑΡΝΑΚΑ. Η ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΝΑ ΠΑΡΑΔΟΘΕΙ ΕΝΩ ΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΛΕΥΚΑΡΑ.

Την 1η Ιουλίου 1570 ο τουρκικός στόλος προχώρησε προς την Πάφο και μετά από διήμερο προσορμίστηκε στο λιμάνι της Λεμεσού και άρχισε λεηλασίες στην πόλη.

Κατά τον Ζαννέτο "ο συγγραφέας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας Χάμμερ φρονεί ότι εν Λεμησώ εγένετο η του όλου στρατού αποβίβασις, ο ημέτερος όμως Κυπριανός λέγει ότι απλώς ο στόλος εστάθμευσεν εν Λεμησώ, συνεχίσας μετά τας άνω λεηλασίας την προς τας Αλυκάς οδόν του, ένθα και αφίκετο την 4η ή 5η Ιουλίου 1570, τούτο δε μαρτυρείται και υπό άλλων".

Το ότι έφερε τότε η Λάρνακα ή Σκάλα το επώνυμο Αλυκαίς μαρτυρείται και από το Ζαννέτο και από το γεγονός ότι η πόλη ονομάστηκε και τουρκιστί Τούζλα.

Έτσι οι Τούρκοι κατόρθωσαν πλέον ανενόχλητοι να μπουν στο νησί και να στρατοπεδεύσουν, ενώ συνέχιζαν να καταφθάνουν και νέες δυνάμεις μέχρι τις 21 Ιουλίου.

Στο μεταξύ ο Μουσταφά Πασάς ή Λαλά Μουσταφάς είχε ήδη στείλει τον τυφλό Καλόγερο Νικόδημο Καρφιάτη, για να αξιώσει εκ μέρους του την παράδοση της Λευκωσίας, αλλά πήρε αρνητική απάντηση.

Μια άλλη ενέργεια του Λαλά Μουσταφά ήταν να προωθήσει δυνάμεις για κατάληψη του μεγάλου κεντρικού χωριού Λεύκαρα.

Οι κάτοικοι μάλιστα είχαν παραδοθεί χωρίς αντίσταση έναντι μερικών προνομίων.

Όμως ο Λαλά Μουσταφά μετά την απόρριψη του τελεσιγράφου του από τις αρχές για παράδοση της Λευκωσίας, βάλθηκε να επιτύχει τον πρώτο του στόχο, που δεν ήταν άλλος από τη Λευκωσία παρ όλον ότι οι Ένετοί πίστευαν αρχικά ότι α στρεφόταν προς την Αμμόχωστο και γι αυτό έστειλαν ενισχύσεις στην πόλη

αυτή.

Έτσι στις **24** Ιουλίου ο Λαλά Μουσταφάς διέταξε όπως αρχίσει η επίθεση εναντίον της Λευκωσίας. Συνεχίζει ο Κυπριανός στην Ιστορία του:

"Τότε ο Επίσκοπος της Πάφου Κονταρίνης, επειδή ο Αρχιεπίσκοπος προ καιρού επορεύθη εις Βενετίαν, έπεχε τον τόπον τούτου, και διά τας επικειμένας κινδυνώδεις περιστάσεις του πολέμου προς εγκαρδίωσιν των ευγενών και παντός του στρατεύματος και του λαού, έκαμε μίαν ομιλίαν εις την Αγίαν Σοφίαν, παρόντων πάντων και ρετόρων και αρχόντων και αρχηγών των στρατιωτών και του λαού ούτω:

"Πολίται, όσος μέγας ο κίνδυνος είναι, οπού σας φοβερίζει, τόσοσν ελπίζω από την ανδρείαν σας, από την μεγαλοψυχίαν και την καρτερίαν σας.

"Η πρόνοια, οπού αγρυπνεί επάνω εις εσάς, δεν με σφήνει να αμφιβάλλω την νίκην και τον θρίαμβον.

"Αι δυσκολίαι δεν είναι το ουδέν εις τους ήρωας και τα ίδια πράγματα τα πλέον αδύνατα, καθίστανται εύκολα εις τας ψυχάς τας κατά αλήθειαν χριστιανικάς.

"Αν οι στοχασμοί των προπατόρων σας διά την πίστιν αι διά την πατρίδα δεν απόκαμαν εις τας καρδιάς σας, έχω στερεάν ελπίδα, πως η καρτερία σας θέλει στεφανωθεί με αθάνατον δόξαν.

"Αυτή δεν είναι η πρώτη φορά οπού ολίγος αριθμός στρατιωτών υπερέβη στρατεύματα ισχυρώτατα και πολυάριθμα.

"Όλοι οι λαοί, οπού ο Θεός ηθέλησε να φυλάξη, έφθασαν να ιδούν την αδυναμίαν των να θρισηβεύση, όχι μόνον εις τας επιδρομάς των εχθρών των, αλλά και εις τας παρατάξεις της φύσεως, και εις τας αντιστάσεις των στοιχείων.

" Τα νερά της θαλάσσης ανοίχθησαν εις την παρουσίαν των ισραηλητών, διά να τους αφήσουν ένα ευρύχωρον πέραμα χειαζόμενον.

"Επιπτε το μάννα από τον ουρανό διά να τους θρέψη.

"Εσχίσθησαν αι πέτραι δια να χορηγήσουν εις αυτούς νερά άφθονα.

"Ημείς πρέπει να ελπίζωμεν από την κραταιάν χείρα του Θεού βοήθειαν, εξ ίσου ισχυράν εναντίον του εχθρού, οπού καθώς ο Φαραώ, είναι ο σκληρός τώρα διώκτης του λαού του.

"Ενθυμιθήτε τον έσχατον κίνδυνον, εις ον ευρέθη η Νήσος της Μάλτας, πέντε χρόνια είναι.

"Πολιορκουμένη από μίαν αρμάδα αναρίθμητον, με ολίγους διαυθεντευτάς, υστερημένη πεντάπασιν από τα αναγκαιώτερα, απρόβλεπτος από πάσαν ελπίδα έξωθεν.

"Και όμως αυτή ελευθερωθή από μόνην την ανδρείαν των αυτής Ιππέων, και από την πίστιν των, των οποίων ο ουρανός συνυπερασπίζετο.

"Ιδού ο τύπος ο εδικός σας.

"Ιδού η εικόνα της τύχης σας.

"Οι καβαλλιέροι έξω απ' αυτάς τας δύο αιτίας, έχετε να διαφθεντεύσετε την πατρίδα σας, τας γυναίκας σας, τα υποστατικά σας, και όλα σας τα αγαθά.

"Είσθε άνδρες και ελεύθεροι και ανδρείοι.

"Οι εχθροί σας δεν είναι, παρά ένα συνάθροισμα από αχρείους σκλάβους.

"Έχετε καλήν αττιγλιαρίαν (μηχανοπυροβολικήν) και αρματολογίαν.

"Δειχθήτε, ω ανδρείοι, καθώς πρέπει και σας υπόσχομαι την νίκην.

"Η βοήθεια, οπού προσμένομεν, δεν ημπορεί να αργήση.

"Ιξεύρετε πως η Αυξεντία αρμάτωσε διά την αγάπην σας μίαν φλότιαν δυνατήν, και ότι αύτη κανένα πράγμα δεν θέλει αμελήσει διά να βαστάση την κυριαρχίαν ενός βασιλείου τσοούτον ηγαπημένου.

"Βέβαιοι λοιπόν εις αυτάς τα ανθρωπίλους βοηθείας, πασχήσατε εκείνας του ουρανού με τας

δεήσεις σας, με μίαν τελείων συντριβήν της καρδίας και αποχήν των αμαρτιών σας.

"Ο Θεός σας φοβερίζει, αλλά δεν τον βάλλετε εις ανάγκην να σας τιμωρήση.

"Αυτός σας δείχνει τα σημεία της οργής του, διά να διατεθήτε να εξιλεώσετε την ευσπλαχνίαν του, και διά να ελπίζετε παρ' αυτού την απολύτρωσιν σας και δοξολογήσατε αυτόν ως αληθινόν και μεγαλόδωρον παροχέα πάντων των δωρημάτων.

"Αυτή η ομιλία εθέρμανε πάντας, και ο ένας εγκαρδίωνε τον άλλον.

"Εδιαμοιράζοντο τα στήματα και οι τόποι εις τον καθ' ένα και συνερίζωντο καθ' ένας να διαυθεντεύση την πατρίδα του με την ιδίαν χύσιν του αίματος.

"Τότε ηνάγκασαν οι ρετόροι να φέρουν εις τα καστέλλια τα αναγκαία της τροφής.

"Επορεύθησαν οι ίδιοι εις Ασχίαν, προσμένοντες εκεί τον τοποτηρητήν της Αμμοχώστου, διά να διωρίσουν τα σιτάρια, τα πρόβατα και όσα άλλα χρειαζόμενα.

"Και δεν έκαμαν άλλο, παρά να αρπάξουσιν τα ζώα του καθενός, τα κριθάρια και τα σιτάρια.

"Οι δυστυχείς πάροικοι επρόσμενον με επιθυμίαν μεγάλην να ακούσουν ότι ελευθερώθησαν από την σκλαβίαν, επειδή ήκουσαν πως ήλθον γράμματα από την Αυθεντίαν, οπού έγγραφον να τους ελευθερώσουν, την οποίαν ελευθερίαν δεν απόκτησαν, μήτε ήλπιζαν να αποκτήσουν, έξω απ εκείνην του Μουσταφαπασά".

"Τη δε **27** Ιουνίου φεύγουσα από τον Φοίνικα η ναυτική αρμάδα του εχθρού, έφθασεν εις Πάφον τη α Ιουλίου, και μετά δύο ημέρας άραξεν εις Λεμεσόν και την ελεηλάτησεν έως το Ακρωτήριο και αρπάζοντες και καίοντες οι Τούρκοι, έφθασαν έως εις χωρίον Πολεμίδα.

"Εκεί ο καπετάνιος της Πάφου Παλλιπιέτρος με τους στρατιώτας της ώρμησεν εις την μέση των εχθρών

και εκαταχάλασε πολλούς. Εβαλεν εις φυγήν και επήρε δύο ζωντανούς ους εφόρτωσε δύο σάκκους κεφαλάς, και ύστερον έφερεν εις Λευκοσίαν επάνω εις κοντάρια αυτάς, και τους δύο αιχμαλώτους μετά θριάμβου.

"Την ακόλουθον ημέραν η αρμάδα ήλθεν εις Αλικαίς χωρίς να απαντήση παραμικρήν εναντιότητα.

"Εβγαλεν ευθύς εις γην όλον του το ιππικόν και πεζόν στράτευμα και πάσαν την αποσκευήν, και έκαμεν εκεί τας ετοιμασίας του Μουσταφάπασα.

"Επορεύθη τότε εκείθεν ο Πιαλή Πασάς με εκατοντάδα γαλέρας και άλλα πλοία εις τον κόλπον Παγιασίου και στρατεύματα.

"Εν τω μεταξύ τούτου του καιρού ο Μουσταφάπασας έστειλε γράμματα εις Λευκωσίαν με τινα τυφλόν καλόγερον Νικόδημον Καρφιάτην, παρακινητικά και φοβεριστικά, παρακικνών όλους να ήθελαν να υποταχθή με ειρήνην εις τον αυθέντην του, συγχωρών τους αποταχθέντας μεγάλην ελευθερίαν και εξουσίαν εις τα πράγματα αυτών.

"Πολλοί δε των Τουρκών έκαμαν επιδρομάς διαφόρους αρπάζοντες και λεηλατούντες τα χωρία και φθάνοντες εις τα Λεύκαρα, χωρίον μέγα, οδηγούμενοι υπό ενός ιερέως Ρωμαίου, εκεί, έπεισαν τους Λευκαρίτας να υποταχθούν και ελθόντες τινές εξ αυτών επίτροποι εις τον Μουσταφάπασάν, έδωκαν όρκον υποταγής και έλαβον εξ αυτού κάποια τινά προνόμια, και ασυδοσίας, τα οποία μετά παρέλευσιν χρόνων έχασαν οι Λευκαρίται.

"Οι ρετόροι της Λευκοσίας μαθόντες των Λευκαριτών την υποταγήν εις τους Τούρκους έστειλαν τινά Δημήτριον Λάσκαρην καπετάνιον με την συντροφίαν του, διά να περάση όλους από το σπαθίον και να κατακαύση το χωρίον τους.

"Αλλά κατατρεχθείς υπό των εκείσε εχθρόν εν μέσω δύο ορέων, σκοτωθείς ο ίππος του, ολίγον έλειψε να ληφθή αιχμάλωτος εάν δεν έπερνε άλλον ίππον και να φύγη εις Λευκοσίαν.

=====

SXEDIO.29B

**ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΦΑΓΗΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ**

Ενας από τους στρατιώτες που πολεμούσαν στον προμαχώνα Ποδοκατάρο στη Λευκωσία, την ώρα της κατάληψης της πόλης από τις δυνάμεις του Λαλά Μουσταφά, ήταν ο Φαμπριάνο Φαλκέττι, ο οποίος συνελήφθη μάλιστα αιχμάλωτος από τους Τούρκους και πωλήθηκε ως δούλος στην τιμή των **16** Σεγκίνς.

Ο Φαλκέττι ήταν αυτόπτης μάρτυρας της δολοφονίας του τοποτηρητή Νικόλαου Δάνδολου.

Αργότερα όταν ελευθερώθηκε έγραψε στο Δόγη της Βενετίας επιστολή στην οποία αναφέρθηκε στις δραματικές στιγμές που έζησε κατά την κατάληψη της Λευκωσίας (**Εξέρπτα Σύπρια σελ 80**).

Η μαρτυρία του είναι σύντομη αλλά χαρακτηριστική:

"Στις **9** Σεπτεμβρίου την αυγή οι Τούρκοι βρίσκονταν ήδη πάνω στα τείχη, αφού σκαρφάλωσαν σ' αυτό ήσυχα από το βράδυ από τους δρόμους που είχαν κατασκευάσει, χωρίς να γίνουν αντιληπτοί από τους στρατιώτες μας και μας επετέθησαν ξαφνικά ώστε δεν μπορέσαμε να προβάλουμε παρά μικρή αντίσταση στην πρώτη τους επίθεση.

"Αλλά οι στρατιώτες μας υποχώρησαν σε θέση που κατασκεύασε ο Κάπτταιν Παλάζο, όπου συνάντησαν τον εχθρό.

"Και από εκεί οι Τούρκοι δεν θα προχωρούσαν περισσότερο μέσα στην πόλη εάν δεν ορμούσε εναντίον μας μια άλλη μεγάλη δύναμη του εχθρού που όπως αντιλαμβάνομαι μπήκε από ένα άλλο προμαχώνα.

"Σκότωσαν πάρα πολλούς από τους άνδρες μας, ανάμεσα στους οποίους ήταν ο διοικητής, ο αδελφός του και ο Κάπτταιν Παλάζο.

"Καμιά αντίσταση δεν ήταν δυνατή κι ένας έτρεχε εδώ και άλλος εκεί.

"Βρήκα ασφάλεια με άλλους **25** από τους άνδρες μας, στην Πλατεία των Σαλίνων, όπου είχε συγκεντρωθεί μεγάλος αριθμός ευγενών.

"Κάναμε μια νέα θέση για λίγο και όταν καταλήφθηκε η πλατεία με μεγάλες απώλειες από την πλευρά μας, υποχωρήσαμε στη Μεγάλη Πλατεία, όπου βρίσκονταν οι αρχηγοί στα άλογα με τον Επίσκοπο και πολλούς άλλους.

"Εδώ δημιουργήσαμε μια νέα θέση, αλλά χάσαμε έδαφος και υποχωρήσαμε προς το παλάτι του Σινιόρ Ντάντολο, όπου τον βρήκαμε μαζί με τον Επίσκοπο.

"Οι πόρτες έκλεισαν και όταν έφθασαν οι Τούρκοι για να βάλουν εναντίον μας, τους φωνάξαμε από τα παράθυρα ότι παραδινόμαστε.

" Δεν συγκατατέθηκαν, αλλά ο Σινιόρ Ντάντολο άφησε ελεύθερο ένα Τούρκο αιχμάλωτο και τον έστειλε να πει στον Πασά ότι παραδινόμαστε με όλες μας τις δυνάμεις και να τον παρακαλέσει να διατάξει τους άνδρες του να μη μας σκοτώσει.

"Ο πασάς έστειλε σημείωμα στο Γενίτσαρο που θα μας συνελάμβανε αιχμαλώτους.

"Αρχισαν τους σκοτωμούς και κατά τη σφαγή σκοτώθηκε ο Σινιόρ Ντάντολο και ο Επίσκοπος συνελήφθη μαζί με πολλούς άλλους".

Ενας άλλος που είδε και έζησε πολλά κατά την κατάληψη της Λευκωσίας ήταν ο μηχανικός Τζιοβάννι Σοζώμενο, γεννημένος στη Λευκωσία, αλλά με προγόνους ιταλικής καταγωγής.

Ο Σοζώμενο, ο οποίος συνελήφθη για ένα διάστημα από τους Τούρκους, αλλά δραπέτευσε, περιέγραψε αργότερα το μακελειό της Λευκωσίας σε αφήγηση του που δημοσιεύθηκε στην Μπολόνια της Ιταλίας σαν κατέληξε εκεί το **1571**. Αναφέρει ο Σοζώμενο (**Excerpta Cypria**, σελ. **81**):

"Η τελευταία επίθεση έγινε στις **9** Σεπτεμβρίου και άρχισε την αυγή με τρομακτική ένταση και με αμέτρητο αριθμό ανδρών, ώστε οι επιθέσεις δεν

χαλάρωναν ποτέ και οι τέσσερις προμαχώνες δέχθηκαν ταυτόχρονη επίθεση.

"Στο Ποδοκατάρο, ο Καραμάν Πασά ηγήθηκε των στρατευμάτων της Καρμανίας.

" Στο Κωσταντζου ήταν ο Μουζαφέρ Πασά και οι άνδρες του.

"Στο Δαβίλα και την Τρίπολη ήταν ο Μουσταφάς και ο Αλή Πασάς, ένας από τους διοικητές οκτώ Γαλέρων του στόλου.

"Όλοι αυτοί ηγήθηκαν ταυτόχρονα των τεσσάρων άγριων επιθέσεων.

"Οι αμυνόμενοι στο Κωσταντζο, Δαβίλα και Τρίπολη απέκρουσαν τις επιθέσεις και απομάκρυναν τον εχθρό χωρίς να του επιτρέψουν να ανέβει.

"Η σφαγή ήταν μεγάλη και από τις δυο πλευρές, αλλά περισσότερη από την πλευρά τους Τούρκους.

" Στο Ποδοκατάρο εν τούτοις κανένας, είτε από τους διοικητές είτε από τους στρατιώτες δεν ήταν σε κατάσταση που χρειαζόταν για ένα τόσο μεγάλο αγώνα και έτσι οι Τούρκοι μπόρεσαν να καταλάβουν την πλατφόρμα (στηθαίο).

"Οι λίγοι ιταλοί που βρίσκονταν εκεί αγωνίστηκαν ερρωμένα, αλλά κατακομματιάστηκαν μαζί με τους ευγενείς.

" Αλλά ο κόσμος και οι άλλοι που είχαν σγκεντρωθεί την τελευταία στιγμή συμπεριφέρθηκαν πολύ άσχημα.

"Ορισμένοι από αυτούς διέφυγαν προς την επαρχία.

"Όταν ο Γκοτζούτορ το πληροφορήθηκε έτρεξε μαζί με τους αδελφούς του, το Συνταγματάρχη Παλάζο και άλλους για βοήθεια του προμαχώνα.

"Παρ' όλον ότι έφθασε αργά, προσπάθησε με ανδρεία να οδηγήσει τον εχθρό πίσω, αλλά ο αριθμός τους ήταν τόσο μεγάλος ώστε σκότωσαν όσους είχαν καταφθάσει.

Ο άλλος προμαχώνας κρατήθηκε μέχρι που οι Τούρκοι πέτυχαν να μπουν με τη βία από μια πόρτα μέσα στην πόλη και τους προσήγγισαν από τα νώτα.

" Ακολούθησε ένα τρομερό θέαμα. Οι δυστυχείς υπερασπιστές δολοφονούνταν άγρια ευρισκόμενοι μεταξύ δύο πυρών και μη γνωρίζοντες προς τα πού να στραφουν και να ζητήσουν καταφύγιο.

"Εν τούτοις λίγοι από αυτούς γλύτωσαν διά μέσου του εχθρού και έτρεξαν προς την πόλη και δημιούργησαν νέες θέσεις μαζί με μερικούς πολίτες.

"Ήταν επίσης μερικοί άλλοι, αλλά όταν είδαν το μέγεθος του αριθμού των Τούρκων και τη σφαγή των ανδρών μας έστριψαν και με κανένα τρόπο δεν μπορούσαμε να τους κάνουμε να αντισταθούν.

"Ακόμα αυτοί έστρεφαν τα όπλα τους εναντίον εκείνων που ήθελαν να αντιμετωπίσουν τον εχθρό.

"Ακολούθησαν συγκρούσεις στους δρόμους και τις πλατείες χωρίς τάξη και χωρίς ηγέτες.

"Η σφαγή κράτησε μέχρι τις τρεις το απόγευμα.

"Εκείνοι που αντιστάθηκαν σκοτώθηκαν.

"Εκείνοι που παραδόθηκαν αιχμαλωτίστηκαν.

"Στο τέλος έφθασε και ο Πασάς στην πόλη.

"Βλέποντας τη μεγάλη σφαγή και το μεγάλο αριθμό ενόπλων τόσο στην Πλατεία του Παλατιού όσο και αλλού διέταξε τους άνδρες του να σταματήσουν τις μάχες και εξέδωσε διαταγές παράδοσης υποσχόμενος να χαρίσει τη ζωή σε όσους θα παραδίδονταν.

"Πολλοί το έκαναν. Οι ευγενείς που γλύτωσαν ήταν μόνο γύρω στους **25** με μικρό αριθμό πολιτών".

Μια άλλη μαρτυρία για την κατάληψη της Λευκωσίας προέρχεται από τον Ενετό ιστοριογράφο Πάολο Παρούτα. Η ιστορία του εκδόθηκε μετά το θάνατο του το **1605 (Exerpta Cypria σελ. 96)**.

Αναφέρει ο Παρούτα:

"Οι διοικητές της πόλης, για να δώσουν θάρρος στους στρατιώτες και τον πληθυσμό, διέδωσαν ότι είχαν πληροφορίες πως κατέφθανε Ενετικός στόλος με ενισχύσεις.

"Και αυτή η διάδοση έγινε τόσο πιστευτή, ώστε πολλοί διατείνονταν πως είδαν τους Τούρκους να

μετακινούν τα κανόνια και να λύουν την πολιορκία, ενώ περίμεναν να δουν στα γύρω βουνά τις φωτιές που θα ειδοποιούσαν για την άφιξη του στόλου.

"Ο Λαλά Μουσταφά μετά τις αποτυχίες να καταλάβει τα τείχη με έφοδο, έστειλε το στρατό του νύκτα, για να αιφνιδιάσει τους πολιορκημένους που σχεδίαζαν αντεπίθεση την επομένη ημέρα.

"Μη περιμένοντας την νυκτερινή επίθεση έπεσαν στον ύπνο. Και στον ύπνο τους έπιασαν οι Τούρκοι που ανέβηκαν στον προμαχώνα Κωστάντζο.

"Οι πολιορκημένοι νόμισαν ότι οι νυκτερινοί θόρυβοι στο τουρκικό στρατόπεδο οφείλονταν στις ετοιμασίες για λύση της πολιορκίας.

"Οι στρατιώτες μεταξύ ύπνου και τρόμου, δεν ήταν σε θέση να αντιδράσουν

"Οι πρώτοι σκοτώθηκαν, ενώ οι άλλοι τράπηκαν σε άτακτη φυγή προς το εσωτερικό της πόλης.

"Πολίτες και στρατιώτες συγκεντρώθηκαν στην Πλατεία, στην οποία δεν είχαν ακόμα φθάσει οι Τούρκοι, γιατί αντί να προχωρήσουν στο εσωτερικό, έκαμαν επιθέσεις στους άλλους προμαχώνες από τα νάτα.

"Ο Πασάς του Αλέππο, αφού μπήκε στην πόλη από τον προμαχώνα Τρίπολη, προχώρησε κατά μήκος των τειχών, εξουδετερώνοντας τις φρουρές.

"Αφου εξουδετέρωσε και την φρουρά του προμαχώνα Μπαρμπάρο στράφηκε προς την Πλατεία, όπου βρίσκονταν και τα Ανάκτορα.

"Διέταξε να φέρουν τρία κανόνια από τα τείχη που άρχισαν να σφυροκοπούν τους αμυνόμενους στην πλατεία.

"Πολλοί κατέφυγαν μέσα στα ανάκτορα, ενώ άλλοι που δεν μπόρεσαν, σκόρπισαν σε διάφορες κατευθύνσεις, άλλοι για να σκοτωθούν και άλλοι για να συλληφθούν.

"Ο πασάς του Αλέππο, αφού περικύκλωσε το παλάτι, έστειλε απεσταλμένο για να υποσχεθεί ότι θα χάριζε τη ζωή σε όσους θα παραδίδονταν.

"Αλλά μόλις άνοιξαν οι πόρτες οι Τούρκοι όρμησαν μέσα και σκότωσαν όσους βρίσκοταν στο παλάτι-ευγενείς, ιερωμένους, πολίτες και στρατιώτες.

"Στη συνέχεια οι Τούρκοι περιέρχονταν την πόλη λαφυραγωγώντας τα σπίτια, καταστρέφοντας, βιάζοντας και σκοτώνοντας χωρίς διάκριση.

"Συνολικά οι Τούρκοι σκότωσαν εκείνη την ημέρα κάπου **20.000** ενώ όσοι σώθηκαν οδηγήθηκαν σα σκλαβοπάζαρα".

Στην ιστορία του πλέμου μεταξύ Βενετίας και Τουρκίας, που έγραψε ο Πιέτρο Κονταρίνι, και δημοσιεύθηκε το **1572**, (*Travels in the Island of Cyprus*) **Cio. Maritis** σελ.**169**, μετάφραση στα αγγλικά από τον **Claude Delaval Cobham, CBG, Zeno Bouksellers & Publishers, London 1971**) περιέχονται συνταρακτικές λεπτομέρειες για την πολιορκία της Λευκωσίας:

"Στις **8** Σεπτεμβρίου ο Μουσταφάς διέταξε κάθε πλοίο που βρισκόταν στις Αλυκές να αποβιβάσει **100** άνδρες. Έτσι την ίδια ημέρα, κάτω απο τις διαταγές του Αλή, έφθασε έξω από τη Λευκωσία δύναμη από **20.000** στρατιώτες.

"Στις **9** Σεπτεμβρίου έκαναν ταυτόχρονη επίθεση εναντίον των τεσσάρων προμαχώνων.

"Οι υπερασπιστές κατόρθωσαν να αποκρούσουν το πρώτο κύμα των επιθέσεων και να αποθήσουν τους στρατιώτες πριν μπορέσουν να ανεβούν στο κρηπίδωμα.

"Οι απώλειες ήταν τρομερές αλλά τελικά οι Τούρκοι κατόρθωσαν να μπουν στον προμαχώνα Ποδοκατάρο. Εκεί έγινε τρομερή σφαγή.

"Οι άλλοι προμαχώνες κράτησαν μέχρι που οι Τούρκοι μπήκαν στο κέντρο της πόλης και έκαμαν επίθεση από τα νώτα.

"Ακολούθησε τρομερή σφαγή όσων είχαν επιζήσει.

"Κανένας δεν βρισκόταν για να αναλάβει την αρχηγία και στους δρόμους και τις πλατείες

συνεχίζονταν οι σφαγές μέχρι τις έξη το απόγευμα.

"Όσοι πρόβαλλαν αντίσταση σκοτώνονταν. Οι άλλοι έγιναν σκλάβοι.

" Τελικά μπήκε στην πόλη ο Μουσταφάς.

" Ακόμα υπήρχαν υπερασπιστές με όπλα στο χέρι, κυρίως στην πλατεία του Παλατιού.

"Ο Μουσταφάς διέταξε το στρατό του να σταματήσει τη μάχη και κάλεσε τους χριστιανούς να παραδοθούν με την υπόσχεση ότι θα τους χάριζε τη ζωή.

"Πολλοί παραδόθηκαν. Άλλοι μη θέλοντας να συλληφθούν σκλάβοι προτίμησαν να πεθάνουν πολεμώντας.

" Τελικά έμειναν ζωντανοί και συνελήφθησαν μόνο **25** μέχρι **30** ευγενείς".

Ο Αντζελο Καλλέπιο (*Excerpta Cypria* σελ. 122, μετάφραση Αντρου Παυλίδη "Η Κύπρος ανά τους αιώνες σελ. 370), μοναχός του Τάγματος του Αγίου Δομινίκου, αυτόπτης μάρτυρας των διαδραματισθέντων, περιγράφει μεταξύ άλλων και τα πιο κάτω δραματικά στη Λευκωσία και ιδιαίτερα τις στιγμές πανικού που ακολούθησαν την είσοδο των Τούρκων στην πόλη:

"Προς θλίψη μας οι Τούρκοι κατάφεραν να εισχωρήσουν βίαια. Σε μια πλευρά όρμησαν άγρια μέσα στην πόλη, σε άλλη πήγαν να επιτεθούν εναντίον των ανδρών που προάσπιζαν τον προμαχώνα Κονστάντζο, στον οποίο εισήλθαν από την πλευρά της πόλης. Οι στρατιώτες μας περικυκλώθηκαν και κατεσφάγησαν.

"Πολλοί από τους πολίτες αμύνθηκαν γενναία.

"Πολλοί από τους στρατιώτες της υπαίθρου και οι περισσότεροι από τους άλλους χωρικούς, βλέποντες το μέγα πλήθος των εχθρών και τον αριθμό των νεκρών, τράπηκαν σε φυγή με άναδρο τρόπο.

"Ούτε οι δικές μας παρακλήσεις ούτε οι διαταγές των διοικητών τους είχαν τη δύναμη να τους κάνουν να σταματήσουν και να αντιμετωπίσουν τον

εχθρό.

"Αυτό που δεν ξένισε ήταν ο αριθμός αυτών των αχρείων που κατέβηκαν μέσω των πολεμίστρων, για να βγουν από την πόλη και στη βιασύνη τους να δραπατεύσουν, έπεσαν στην παγίδα.

"Γίνονταν μάχες στους δρόμους και τις πλατείες, αλλά χωρίς οποιουδήποτε είδους πειθαρχία.

"ΣθENAρΗ άμυνα προεβλήθη στην περιοχή των Αγίων Πέτρου και Παύλου, μπροστά από τον καθεδρικό ναό των Ελλήνων, και σε δυο στενά δρομάκια κοντά στην κατοικία του Ελληνα Επισκόπου.

"Και εδώ σκοτώθηκαν πάρα πολλοί Έλληνες μοναχοί και ιερείς, και επίσης, όπως λέγεται, δύο Επίσκοποι.

"Πήγαμε να βρούμε τον κύριο Τούτιο Κονσταντζο για να αναλάβει ως αρχηγός και καθηγητής μας και έχοντας τώρα συγκεντρώσει κάποιο αριθμό ανδρών, κινηθήκαμε προς την πλατεία.

" Εκεί συναντήσαμε ένα πλήθος χωρικών που έφευγαν τρέχοντας και που απακαρδίωσαν τη συνοδεία μας.

"Ο αιδεσιμότατος ηγούμενος των Καρμηλιτών και εγώ πήραμε ένα μεγάλο σταυρό και τους παροτρύναμε, όσο το δυνατό πιο επίμονα, τώρα απευθυνόμενοι στο πεζικό, τώρα τους ιππείς.

" Αλλά παρ' όλον ότι αφιερώσαμε δυο ολόκληρες ώρες αγορεύοντας σ' αυτούς, και θέτοντας ενώπιον τους όλα τα δεινά που θα ακολουθούσαν, πολύ λίγα πετύχαμε.

"Και αυτό για δυο λόγους: Ο ένας ήταν διότι ο πασάς, βλέποντας την τρομακτική σφαγή, τους κάλεσε να παραδοθούν και να σώσουν τις ζωές τους.

"Πολλοί ανόητοι μεταξύ μας τον πίστεψαν και κατέθεσαν τα όπλα, απογυμνώνοντας τους εαυτούς των από αυτό, το οποίο χρειαζονταν για την άμυνά τους.

" Ο δεύτερος (λόγος) ήταν διότι κάποιος δαίμονας ή άλλος έβαλε μέσα στην καρδιά των Ιταλών και των Ελλήνων (την επιθυμία) να ανοίξουν ορμητικά

την Πύλη Μπέμπα και να διαφύγουν προς τα βουνά και την Κερύνεια.

"Μόλις άνοιξε, πολλοί έσπευσαν έξω, αλλά πολλοί σκοτώθηκαν από το τούρκικο ιππικό, άλλοι συνελήφθησαν αιχμάλωτοι και άλλοι απέδρασαν.

"Ο Τζιοάν Φιλίππο Λουζινιάνο διέφυγε στους λόφους μαζί με τον Κ. Φλάτρο ντε Φλάτρι, τον Τζανέττο ντε Νόρες, τον Εκτορα τον γιο του και τον Αλφόνσο Βραγαδίνο.

"Στο μεταξύ λίγοι γενναίοι άνδρες με μεγάλα ξίφη υπεράσπισαν την πλατεία Πισάνι και εκείνην του ανακτόρου.

"Νομίζω ότι η μάχη πρέπει να διήρκεσε κάπου επτά ή οκτώ ώρες".